

Statsrådets principbeslut

om riktlinjerna för alkoholpolitiken

Sosiaali- ja terveysministeriö

Helsingfors 2003

ISBN: 952-00-1410-1

ISSN: 1236-2123

Statsrådets principbeslut om riktlinjerna för alkoholpolitiken	3
Statsrådets allmänna riktlinjer och beredningen av alkoholprogrammet	7
Mål	8
Verksamhet	9

Statsrådets principbeslut om riktlinjerna för alkoholpolitiken

Statsrådets principbeslut

- anmodar till verksamhet som minskar alkoholens skadeverkningar
- innehåller centrala politiska riktlinjer och mål
- för samman ministerierna bakom de gemensamma målen
- ger fullmakt att uppgöra ett alkoholprogram

Målen för att minska skadeverkningarna

Statsrådets principbeslut innehåller tre mål för att minska alkoholens skadeverkningar:

Alkoholens skadliga inverkan på barnens och de ungas välbefinnande minskas

Målsättningen är att:

- trygga barnets hälsa och välbefinnande i alla skeden
- minska otryggheten i familjerna förorsakad av föräldrarnas överkonsumtion av rusmedel
-

Riskbruk av alkohol och dess skadeverkningar minskas

Målsättningen är att:

- minska hälsoriskerna vid långvarig, riklig alkoholkonsumtion
- minska olyckfallsrisken och risken för att begå eller bli offer för våldsbrott under alkoholpåverkan
- Den totala alkoholförbrukningen skärs ned

Målsättningen är att:

- allmänt minska alla skadeverkningar av alkoholen
- säkra verkningarna av alla åtgärder

Alkoholprogrammet 2004–2007

- för samman stat, kommuner, organisationer och näringsliv bakom gemensamma mål
- för samman alla medel som står till buds
- genomförs genom frivilliga överenskommelser

Alkoholprogrammet grundar sig på ett frivilligt partnerskap mellan det allmänna, näringslivet och medborgarsamhället

Ökning av alkoholkonsumtion och dödlighet

En ökning av alkoholkonsumtionen korrelerar i allmänhet med en ökning av alkoholens skadeverkningar. Alkoholprogrammet har som mål att minska alla skadeverkningar av alkoholen.

Per invånare, liter

Den statistikförda konsumtionen av alkohol (100 %) 1969–2002

100 000 / per invånare

Alkoholförgiftningar och alkoholrelaterade dödsfall 1969–2002

Statsrådets principbeslut om riktlinjerna för alkoholpolitiken

Enligt regeringsprogrammet skall regeringen utarbeta ett program och statsrådet fatta ett principbeslut om förebyggandet av alkoholens skadeverkningar. Programmet för att förebygga alkoholens skadeverkningar bereds tillsammans med kommunerna, medborgarorganisationerna och näringslivet. I statsrådets principbeslut presenteras de centrala riktlinjerna för den nationella alkoholpolitiken för alla parter.

Enligt 19 § grundlagen skall det allmänna främja befolkningens hälsa. Det allmänna skall också stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt samt tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster. Alkoholens skadeverkningar kan förebyggas genom att främja medborgarnas välbefinnande, hälsa och säkerhet. För att alkoholens skadeverkningar skall kunna förebyggas måste också de risker som alkoholbruket medför och de förhållanden och det beteende som inverkar på dessa risker styras i enlighet med det

gemensamma intresset.

Detta principbeslut behandlar alkoholens skadliga verkningar. Skadeverkningarna kan uppstå efter ett enskilt användningstillfälle eller efter en långvarig och riklig användning. Dessa skadeverkningar gäller hela befolkningen och hänför sig till individernas, familjernas och samfundens fysiska, psykiska och sociala välbefinnande. De olägenheter som alkoholbruket förorsakar är för närvarande orimligt stora jämfört med den totala nytta som produktionen, försäljningen och användningen av alkohol medför.

Alkoholkonsumtionen har ökat de senaste åren liksom också alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar. De ändrade reglerna för införsel av alkohol i samband med resor från länder med lägre prisnivå och trycket på att sänka skatte- och prisnivån på alkohol till följd av detta förvärrar situationen ytterligare. En ökad konsumtion leder till ett ökat behov av social- och hälsovårdstjänster, vilket ökar kommunernas kostnader.

Förebyggandet av alkoholens skadeverkningar har även behandlats i statsrådets principbeslut om folkhälsoprogrammet Hälsa 2015 (17.5.2001), om tryggnad av hälso- och sjukvården i framtiden (11.4.2002) och om tryggnad av framtiden inom det sociala området (2.10.2003). Även Världshälsoorganisationens och Europeiska unionens rekommendationer, deklarerationer och program inverkar på riktlinjerna för alkoholpolitiken.

I enlighet med 3 § 11 punkten reglementet för statsrådet (262/2003) har statsrådet beslutat att utfärda detta principbeslut om styrning och organisering av statsrådets och de olika förvaltningsområdenas uppgifter och verksamhet i fråga om alkoholpolitiken.

Statsrådets allmänna riktlinjer och beredningen av alkoholprogrammet

1.1 Statsrådet konstaterar att syftet med de åtgärder som det allmänna vidtar i anknytning till alkohol i första hand är att förebygga och minska alkoholens skadeverkningar. Detta gäller alla förvaltningsområden.

1.2 Statsrådet styr och stödjer kommunerna i arbetet på lokal nivå för att förebygga alkoholens skadeverkningar. Åtgärderna skrivs in i det mål- och verksamhetsprogram för social- och hälsovården som avges hösten 2003 samt i statsrådets förordning om resurser för social- och hälsovården.

1.3 Statsrådet anser att minskandet av alkoholens sociala, medicinska, samhälls- och ekonomiska skadeverkningar är ett viktigt mål för de internationella organisationerna – särskilt Europeiska unionen, Världshälsoorganisationen och Världshandelsorganisationen – och för det nordiska samarbetet och samarbetet inom Finlands närområden.

1.4 Statsrådet ser till att det nationella alkoholprogrammet för åren 2004-2007 bereds och

genomförs i enlighet med detta beslut och i samarbete med de olika förvaltningsområdena, kommunerna, organisationerna och näringslivet. Social- och hälsovårdsministeriet svarar för styrningen av programmets beredning och verkställighet.

1.5 Varje ministerium skall för sitt eget förvaltningsområdes del se till att det i alkoholprogrammet samlas alla åtgärder och riktlinjer som inverkar på verkställigheten av detta beslut.

Samarbetet mellan de olika förvaltningsområdena är nödvändigt för att förebygga alkoholbruk särskilt bland unga, bekämpa den fara som alkoholen utgör för trafiksäkerheten, främja allmän ordning och säkerhet samt förebygga brottslighet.

1.6 Ministerierna skall också innan de fattar beslut som inverkar på alkoholpolitiken se till att en preliminär utvärdering av beslutets sociala effekter och hälsoeffekter görs på det sätt som avses i folkhälsoprogrammet Hälsa 2015.

1.7 Social- och hälsovårdsministeriet gör våren 2006 en mellanbedömning av hur målen i detta beslut uppfyllts och vilka åtgärder som vidtagits för den social- och hälsovårdsberättelse som bifogas till berättelsen om regeringens åtgärder. Statsrådet vidtar sådana åtgärder som behövs med anledning av berättelsen.

Mål

Det allmänna målet för alkoholpolitiken är att minska alkoholens skadeverkningar. Statsrådet anser att verksamheten i enlighet med detta beslut och alkoholprogrammet särskilt skall sikta på uppnåendet av följande tre mål:

Alkoholens skadliga inverkan på barns och ungas välbefinnande minskas kännbart

Den ökade alkoholkonsumtionen är ett hot särskilt för barns och ungas välbefinnande. Alkoholbruk under graviditeten äventyrar fostrets och barnets sunda tillväxt. Föräldrars överkonsumtion av rusmedel skapar otrygghet i familjerna. Alkoholen är inblandad i en stor del av familjevåldet. Dessa risker gäller inte endast alkoholistfamiljer, utan alla familjer där alkohol tidvis används i stora mängder. Ett alkoholbruk som påbörjats i unga år är dessutom en allvarlig riskfaktor med tanke på en ung persons utveckling.

Statsrådet följer upp hur målet uppnåtts med hjälp av följande indikatorer:

- uppföljningen av alkoholens inverkan på barns välbefinnande, som utvecklas i samband med alkoholprogrammet
- uppgifter från den nationella brottsofferundersökningen om familjevåld med anknytning till alkohol

- uppgifter från undersökningen om ungas hälsobeteende i samband med folkhälsoprogrammet Hälsa 2015 om barns och ungas drickande i berusningssyfte enligt åldersgrupp

Risikförbrukning av alkohol och dess skadeverkningar minskas kännbart

Alkohol drycker kan användas både på ett skadligt och på ett oskadligt sätt. En långvarig riklig alkoholkonsumtion medför allvarliga hälsorisker. En stark berusning ökar betydligt olycksfallsrisken samt risken för att begå eller bli offer för våldsbrott. Även en liten mängd alkohol inverkar på prestationsförmågan och ökar risken för olyckor i trafiken, i arbetet, i hemmet och på fritiden. Även om riskens storlek står i förhållande till den konsumerade mängden gäller olägenheterna och riskerna inte enbart alkoholister och storkonsumenter, utan alla som använder alkohol samt deras närmiljö.

Statsrådet följer upp hur målet uppnåtts med hjälp av följande indikatorer:

- Statistikcentralens uppgifter om antalet personer som avlidit till följd av alkoholbruk
- uppgifter från den nationella brottsofferundersökningen om antalet alkoholrelaterade olyckor och våldsbrott

Den totala alkoholkonsumtionen vänds neråt

De åtgärder som allmänt inverkar på alkoholkonsumtionen inverkar också på mängden skadeverkningar som alkoholen förorsakar. De flesta av skadeverkningarna förekommer bland hela befolkningen och inte endast bland storkonsumenter. Om alkoholkonsumtionen tillåts öka försvagas effekterna av de särskilda målen och åtgärderna.

Statsrådet följer upp hur målet uppnåtts med hjälp av följande indikatorer:

uppgifter från Social- och hälsovårdens produkttillsynscentral och Stakes om den statistikförda och icke-statistikförda alkoholkonsumtionen.

Verksamhet

Alkoholprogrammet

Alkoholprogrammet grundar sig på ett frivilligt partnerskap mellan det allmänna, näringslivet och medborgarsamhället. Målet är att alkoholprogrammet och stödet från de övriga parterna skall bidra till att de olika aktörernas åtgärder för att minska alkoholens skadeverkningar blir ännu effektivare.

Statsrådet betonar vikten av att förebygga problemen och att ingripa i ett tidigt skede. Att förebygga alkoholens skadeverkningar är en del av den egentliga verksamhet som det

allmänna bedriver. I alkoholprogrammet skall den lokala nivåns och närmiljöns möjligheter att påverka förhållanden som förorsakar olägenheter förbättras. Metoderna skall grunda sig på samarbete mellan det allmänna, näringslivet och medborgarsamhället. Statsrådet förbättrar verksamhetsbetingelserna för det rusmedelsförebyggande arbetet som en del av förvaltningsområdenas verksamhet.

Alkoholprogrammets verkningar skall bedömas med hjälp av undersökningar och verksamheten skall utvecklas på basis av befintliga uppgifter och uppgifter som fås från undersökningarna om programmets verkningar.

Statsrådet har beslutat om följande riktlinjer:

Alkoholbeskattningen

För att uppnå målen följer statsrådet årligen upp konsumtionen inom olika dryckesgrupper, förändringar beträffande prisnivån i Finlands närområden och den illegala handeln.

Detaljhandelsmonopolet för alkoholdrycker

- Det statsägda alkoholbolaget har fortsättningsvis i enlighet med alkohollagen ensamrätt till detaljhandel med alkoholdrycker. Alkoholbolaget deltar även aktivt i genomförandet av principbeslutet och alkoholprogrammet.

-

Lagstiftningen och dess verkställighet

Med lagstiftningen kan man påverka livsmiljön, där alkoholens skadeverkningar uppstår. I den gällande lagstiftningen ingår flera bestämmelser vars syfte är att förebygga de olägenheter som alkoholen förorsakar. Ministerierna effektiviserar till denna del inom sina förvaltningsområden verkställigheten av alkohollagen, strafflagen, ordningslagen, accislagen. Statsrådet ökar även närsamfundens och medborgarnas möjligheter att påverka tillståndsförvaltningen och tillsynen i fråga om servering och försäljning av alkohol.

Bestämmelserna om alkoholbrott revideras och bestämmelserna med hot om fängelsestraff flyttas till strafflagen. Behovet av att revidera alkohollagen utreds omgående, särskilt beträffande begränsning av serveringstiden för alkohol samt alkoholreklam.

Statsrådet anser att de internationella förpliktelser som följer av lagstiftningen inte får vara ett hinder för att målen i detta beslut skall kunna uppnås. Statsrådet påbörjar i början av regeringsperioden förhandlingar med Europeiska kommissionen och de andra medlemsländerna om bestämmelserna om införsel av alkohol i samband med resor och punktskattesatserna. Före det utreder statsrådet möjligheterna att vidta nödvändiga åtgärder för att förhindra illegal handel med alkohol.

Social- och hälsovården

Statsrådet betonar att den ökade alkoholkonsumtionen enligt undersökningar ökar behovet av social- och hälsovårdstjänster. Statsrådet understödjer kommunerna för att säkerställa tjänster för personer med alkoholproblem och deras anhöriga i enlighet med lagen om missbrukarvård och kvalitetsrekommendationen för missbrukarvården. Kommunerna kan effektivera tjänsterna för personer med alkoholproblem genom att utveckla den allmänna servicen inom social- och hälsovården samt genom att säkerställa tillgången till ändamålsenlig särskild service.

Statsrådet anser det viktigt att den verksamhet inom hälso- och sjukvården, som siktar på att förebygga alkoholproblem samt konstatera och ingripa i ett alkoholproblem i ett tidigt skede, utökas. Verksamheten utvecklas och personalens kunnande ökas med hjälp av de styrmedel som står till buds.

Idrotts- och ungdomsarbetet

Statsrådet betonar de möjligheter som idrotts- och ungdomsarbetet har för att förebygga alkoholbruket bland unga.

Trafiksäkerhetsarbetet

Statsrådet ser till att man med ett omfattande trafiksäkerhetsarbete minskar den fara som alkoholen utgör för trafiken.

Information

Med informationen i anslutning till alkoholprogrammet ökas förutsättningarna för kontrollen över alkoholbruket och främjandet av sunda levnadsvanor. Det är synnerligen viktigt att det förs en omfattande medborgardebatt om alkoholen och att man med växelverkan och information på lokal nivå stödjer uppnåendet av målen i programmet. Med hjälp av information kan man stödja människorna att aktivt påverka sin egen livsmiljö och med metoder för det kommunala beslutsfattandet säkerställa kvalitativa och tillräckliga tjänster. Informationen om behandlingsmöjligheterna skall vara klientanpassad.

Resurser

Ett effektivt förebyggande av alkoholens skadeverkningar ökar välbefinnandet och ger stora ekonomiska inbesparingar. De olika förvaltningsområdena har till uppgift att planera sin verksamhet så att målen i detta beslut kan uppnås inom ramen för statsbudgeten. Kommunerna, organisationerna och näringsidkarna beslutar om sin verksamhet inom ramen för sina egna resurser.

I tilläggsbudgeten för 2003 beviljas under moment 33.01.63 (Vissa specialprojekt) med en engångspost ett tillägg av 1 000 000 euro för verkställigheten av alkoholprogrammet. Vidare

kan resurser reserverade för verkställigheten av det nationella hälso- och sjukvårdsprojektet och utvecklingsprojektet för det sociala området, anslag för hälsofrämjande verksamhet samt understöd från Pennningautomatföreningen riktas för uppnående av målen i programmet. Verkställigheten av alkoholprogrammet kan understödjas med de statsunderstöd som beviljas för kommunernas utvecklingsprojekt som gäller verksamheten.